

*Tämä raportti on yksi kymmenestä SDP:n työryhmien vuosina 2024–2025 tekemän ilmiötyön loppuraporteista. Puolueen työryhmät ovat analysoineet kymmentä yhteiskunnallista ilmiötä, joihin politiikan pitää pystyä vastaamaan tulevaisuudessa.*

*Ilmiötyön raportit eivät edusta puolueen virallista kantaa, vaan niissä syntyneitä ideoita voidaan hyödyntää SDP:n uudessa poliittisessa ohjelmassa ja eduskuntavaaliohjelmassa. Poliittinen ohjelma ja puolueen uusimmat poliittiset kannat on tarkoitus hyväksyä puoluekokouksessa toukokuussa 2026.*

## **Ilmiö 1: Pohjoismaisen hyvinvointivaltion pohja rapistuu, kun Suomi ei pärjää tuottavuudessa ja työllisyydessä suhteessa verrokkimaihin ja julkisen talouden tila ei vahvistu. Suuryritysten valta kasvaa ja omaisuus keskittyy.**

### **Analyysi**

#### **Tuottavuuden pysähtyminen jarruttaa talouskasvua**

Suomen talouden keskeisin haaste on yksityisen sektorin **tuottavuuden heikko kasvu**, mikä on pysäyttänyt talouskasvun ja vaarantaa hyvinvointivaltion rahoituspohjaa. Suomen **bruttokansantuote asukasta kohden** ei ole kasvanut lainkaan vuodesta 2007 vuoteen 2023, sillä markkinasektorin tuotanto on supistunut; tuotanto henkeä kohti on yhä 7 % alempi kuin vuonna 2007. Suomi on jäänyt selvästi jälkeen vertailumaista kuten Ruotsista ja Tanskasta. Esimerkiksi pelkästään **tietointensiiviset palvelut** (kuten IT, rahoitus ja muut liike-elämän palvelut) ovat kasvattaneet Ruotsin taloutta yhtä paljon kuin kaikki toimialat Suomessa yhteensä vuoden 2000 jälkeen. Suomen elinkeinorakenteen muutos on ollut kilpailijamaita hitaampaa, mikä on osaltaan hidastanut tuottavuuden ja kokonaistuotannon kehitystä.

Useat tekijät selittävät Suomen jälkeen jäämistä. **Väestön ikääntyminen** on voimakasta, ja samalla väestön keskimääräinen **koulutustaso** on suhteellisesti laskenut verrattuna muihin maihin. Myös uusien yritysten syntyminen ei ole kääntynyt riittäväksi talouden uudistajaksi – yrityksiä kyllä perustetaan, mutta niiden keskimääräinen kasvuvauhti on vaatimaton verrokkialueisiin nähden. Suomen talous tarvitsee lisää nopeasti kasvavia, korkean tuottavuuden yrityksiä, jotka tuovat uusia innovaatioita ja dynamiikkaa. **Inhimillinen pääoma** – erityisesti koulutus, osaaminen ja kaupungistumisen tuoma innovaatiodynamiikka – on tuottavuuden kasvattamisen ytimessä. On kriittistä varmistaa, että ihmisillä on osaamista ja että ideoiden kehittämiseen on tarjolla sekä osaavia tekijöitä että riittävästi rahoitusta. Ilman uusia ideoita, teknologista kehitystä ja niiden tehokasta hyödyntämistä työpanoksessa tuottavuus ei käänny kasvuun.

## Julkisen talouden kestävyysaasteet

Heikko tuottavuus- ja talouskehitys heijastuu suoraan Suomen **julkisen talouden tilaan**. Julkinen talous kamppailee kestävyysvajeen kanssa: väestön **ikäntyminen** kasvattaa eläke- ja hoivamenoja samaan aikaan, kun työikäinen väestö supistuu. **Ikäsidonnaiset menot** lisääntyvät ja **veropohja rapautuu** keuhkojen työllisyys- ja kasvunäkymien myötä. Julkinen velka on kasvanut nopeasti erityisesti 2020-luvun alussa, ja **velanhoitomenot** ovat nousseet korkotason nousun myötä. Esimerkiksi viime vuosina talouskasvun madellessa ja työllisyyden polkiessa paikallaan julkinen velka on jatkanut kasvuaan, mikä luo suurta painetta tuleville hallituksille vakauttaa talous ja kerätä puskureita tulevia taantumia varten. Ilman uusia toimia hyvinvointivaltio ei pitkällä aikavälillä ole kestävällä pohjalla.

Julkisen talouden liikkumavara on hyvin rajallinen samalla kun menotarpeet kasvavat. Esimerkiksi turvallisuusympäristön muutoksen vuoksi **puolustusmenojen kasvu** kuormittaa jatkossa yhä enemmän valtiontaloutta. Myös hyvinvointialueet ja kunnat ovat talouspaineissa, mikä voi heijastua valtion menoihin. Toisaalta talous on entistä riippuvaisempi **kotimarkkinoiden kysynnästä**, mikä korostaa **ostovoiman ja kuluttajaluottamuksen** merkitystä työllisyydelle ja verotuloille. Heikko ostovoima tai luottamus syventäisi julkisen talouden ongelmia entisestään vähentämällä verokertymää ja lisäämällä sosiaaliturvamenoja.

Julkisen talouden vahvistaminen on välttämätöntä **hyvinvointiyhteiskunnan turvaamiseksi**. Se on tehtävä **kestävällä ja oikeudenmukaisella tavalla**. Tarvitaan suunnitelmallisuutta ja pitkäjänteisyyttä: julkisen talouden vakauttamiseksi on laadittava **pitkän aikavälin suunnitelma**, joka sisältää sekä talouskasvun tukemisen, menojen sopeuttamisen, että veropohjan kehittämisen. Samalla kokonaisuus on rakennettava suhdannepoliittisesti viisaasti. Olennaista on, että sopeutustoimet eivät liiaksi jarruta talouskasvua tai kasaudu kohtuuttomasti heikoimmassa asemassa olevien kannettavaksi. Vain talouskasvua ja työllisyyttä vahvistamalla voidaan julkinen talous saada vakautettua kestävästi.

## Markkinoiden keskittyminen ja varallisuuserojen kasvu

Globaalisti varallisuus on viime vuosikymmeninä keskittynyt harvojen käsiin ja **suuryritysten valta** on kasvanut. Suomessa hyvinvointivaltion tulonsiirrot ja palvelut ovat lieventäneet eriarvoisuuden kasvua, mutta 1990-luvulta alkaen myös meillä varallisuus on alkanut kasautua entistä enemmän kaikkein varakkaimmalle väestönosiolle. Vaikka tämä ilmiö ei ole akuutisti hyvinvointivaltion rahoituspohjan murentaja samalla tavalla kuin heikko tuottavuus tai velkaantuminen, liiallinen **varallisuuserojen kasvu** ja markkinavoimien keskittyminen voivat pitkällä tähtäimellä heikentää markkinoiden toimivuutta ja yhteiskunnan eheyttä. Siksi on tärkeää pitää huoli, että talouskasvun hyödyt jakautuvat laajasti ja että markkinakilpailu säilyy terveenä.

## Toimenpide-ehdotukset

### Tuottavuus

- **Osaamisen tason nosto työelämässä:** Otetaan käyttöön uusi aikuiskoulutustuki ja luodaan verokannusteita työnantajille henkilöstön kouluttamiseen. Näin nykyinen työvoima pystyy parantamaan osaamistaan ja tuottavuuttaan läpi työuran.
- **Koulutusjärjestelmän vahvistaminen:** Tehdään kokonaisvaltainen tarkastelu kaikille koulutusasteilla. Tavoitteena on kääntää laskeneet oppimistulokset nousuun ja nostaa korkeakoulutettujen osuutta, jotta pitkän aikavälin tuottavuuden edellytykset vahvistuvat.
- **Kansainvälisen osaamisen houkuttelu:** Tehdään aktiivisia toimia huippuosaajien saamiseksi Suomeen. Sujuvoitetaan lupaprosesseja, parannetaan maahanmuuttajien palveluita ja kotouttamista sekä huomioidaan paremmin koko perheen tarpeet (esim. puolison työllistymismahdollisuudet, lasten koulutus). Otetaan käyttöön digitaalinen henkilöllisyys, joka vastaa vahvaa tunnistautumista, jotta Suomi on houkuttelevampi kohdemaana osaajille.
- **Työmarkkinakannusteiden parantaminen:** Korjataan sosiaaliturvan ja työn yhteensovittamisen ongelmia, jotta työn vastaanottaminen on aina kannattavaa. Esimerkiksi otetaan käyttöön suojaosat asumistukeen ja työttömyysturvaan, jotta osa-aikatyö ja lyhyetkin työsuhteet ovat taloudellisesti nykyistä kannattavampia verrattuna työttömyyteen. Tämä lisää työvoiman tarjontaa ja parantaa tuottavuutta pitkällä aikavälillä.
- **Julkisen sektorin digitalisaatio ja innovaatiot:** Nopeutetaan julkisten palvelujen tuottavuuden parantamista hyödyntämällä teknologiaa. Viedään maaliin käynnissä olevat digitalisaatiohankkeet (kuten yritysten digitaalinen talous -ohjelma ja *Digi ensin* -hanke) ja laajennetaan lupaprosessien digitalisointia sekä reaaliaikaisen datatalouden ja automaation käyttöä esimerkiksi rekisterien ylläpidossa. Lisäksi puretaan lainsäädännöllisiä esteitä ja luodaan kannusteita tekoälyn ja uusien teknologisten ratkaisujen käyttöönottoon kuntien ja hyvinvointialueiden palvelutuotannossa. Käynnistetään ohjelma, jossa paikallistasolla pilotoidaan ja skaalataan uusia toimintamalleja, jotka parantavat tuottavuutta ja palveluiden laatua.

### Julkinen talous

- **Laaja ja oikeudenmukainen keinovalikoima talouden tasapainottamiseen:** Julkisen talouden vakauttaminen edellyttää sekä tulo- että menosopeutustoimia. Käytössä on oltava riittävän laaja keinovalikoima, jotta sopeutuksen taakka ei kasautuisi kohtuuttomasti yhdelle ryhmälle eikä yksittäinen toimi estäisi talouskasvua. Menoleikkauksia ja veronkorotuksia on harkittava huolella niin, että hyvinvointiyhteiskunnan ydintoiminnot turvataan ja heikoimmassa asemassa olevien asema huomioidaan.

- **Pitkän aikavälin parlamentaarinen sitoutuminen:** Laaditaan julkisen talouden vakauttamiseksi yli vaalikausien ulottuva suunnitelma, josta sovitaan parlamentaarisesti. Otetaan käyttöön selkeä **ohjauskehikko** julkisen talouden hoidolle, joka huomioi myös suhdanteiden vaihtelut ja niiden tasaamisen tarpeen. Puolueiden laaja sitouttaminen yhteisiin pelisääntöihin lisäisi finanssipolitiikan johdonmukaisuutta, ennakoitavuutta ja läpinäkyvyyttä vaalikausien yli.
- **Verotuksen kehittäminen:** Veropolitiikalla on edistettävä kasvua ja työllisyyttä muuttamalla verotuksen painopistettä haittojen verottamisen ja veropohjan tiivistämisen suuntaan. Tiiviimpi ja laajempi veropohja – esimerkiksi karsimalla verotuksen aukkoja ja verotukia – mahdollistaa alemmat verokannat jatkossa. Verotuksen kilpailukyvyistä on huolehdittava, mutta Suomen ei pidä olla aloitteellinen veropohjaa rapauttavassa haitallisessa verokilpailussa.
- **Tehokkaampi harmaan talouden torjunta:** Panostetaan entistä vahvemmin veronkierron, aggressiivisen verosuunnittelun ja harmaan talouden torjumiseen niin kansallisesti kuin kansainvälisessä yhteistyössä. Tiukempi puuttuminen verovälttelyyn turvaa veropohjaa ja lisää verotuksen oikeudenmukaisuutta.
- **Kasvun ja työllisyyden tukeminen:** Varmistetaan, että julkisen talouden sopeutustoimet kulkevat käsi kädessä talouskasvua ja työllisyyttä edistävien toimien kanssa. Panostetaan aktiiviseen työllisyyspolitiikkaan, yritysten kasvun ja investointien tukemiseen sekä osaavan työvoiman saatavuuteen. Huolehditaan kotimaisten markkinoiden elinvoimasta vahvistamalla pieni- ja keskituloisten ostovoimaa. **Korkea työllisyysaste on keskeinen tekijä julkisen talouden vahvistamisessa**, joten työvoiman osallistumisasteen nostamiseksi tehdyt toimet maksavat itsensä takaisin vahvempina verotuloina ja pienempinä menoina pitkällä tähtäimellä.
- **Viisas suhdannepolitiikka:** Harjoitetaan vakauspolitiikkaa, joka tasoittaa suhdanteita ja ehkäisee lama-ajan vaurioita. Kasvukaudella kerätään puskureita ja vahvistetaan julkisen talouden tasapainoa, jotta laskusuhdanteessa on liikkumavaraa. Reagoidaan ripeästi nousevaan työttömyyteen ennen sen muuttumista rakenteelliseksi ongelmaksi. Näin ehkäistään pitkäaikaistyöttömyyden kumuloitumista ja siitä aiheutuvia kustannuksia sekä turvataan julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyys.

## Kasvu ja toimivat markkinat

- **Yritysverotus kasvun moottoriksi:** Uudistetaan verotuksen kannustimia siten, että ne tukevat investointeja, innovaatioita ja vihreää siirtymää. Esimerkiksi tutkimus- ja kehitystoiminnan ylimääräistä verovähennystä laajennetaan (myös innovaatiotoimintaan) ja vihreisiin investointeihin luotua verohyvitystä laajennetaan, jotta yritykset investoisivat uuteen teknologiaan ja kestäväan kasvuun. Lisäksi selvitetään uusia yritysveromalleja, jotka kannustaisivat yrityksiä investoimaan voittojaan kotimaahan ja kasvattamaan toimintaansa.
- **Kasvurahoitusloikka:** Toteutetaan kasvuyritysten rahoituksen saatavuuden parantamiseksi ohjelma, jossa valtio sijoittaa merkittävästi pääomia **kotimaisiin**

**yksityisiin kasvurahastoihin.** Valtion omistuksia listatusta markkinasta pitäisi siirtää listaamattomaan markkinaan. Käytännössä tämä tapahtuisi pääomittamalla Teollisuussijoitus Tesiä 200 miljoonalla eurolla vuodessa vuoteen 2030 saakka. Tesi puolestaan vahvistaisi kotimaisia yksityisiä kasvurahastoja sijoituksillaan. Tällä varmistetaan, että lupaavilla kotimaisilla kasvuyrityksillä on riittävästi riskipääomaa tarjolla suurtenkin rahoituskierrosten toteuttamiseksi kotimaassa. Julkinen panostus houkuttelee mukaan myös yksityistä pääomaa ja auttaa kuroma an umpeen yritysten rahoitusvajetta markkinoilla.

- **Kilpailun edistäminen markkinoilla:** Vahvistetaan toimivan kilpailun edellytyksiä, jotta uusille yrityksille ja innovaatioille on tilaa kasvaa. Tehostetaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston (KKV) valtuuksia puuttua markkinoiden keskittymiseen ja nostetaan yrityskauppojen valvonnan kynnyistä lähemmäs muiden Pohjoismaiden tasoa. Julkiset hankinnat on järjestettävä niin, että ne aidosti avaavat markkinoita myös pienemmille tarjoajille, mikä lisää kilpailua ja parantaa tuottavuutta pitkällä aikavälillä.
- **Valtion ja kaupunkien tuottavuussopimukset:** Muunnetaan nykyiset MAL-sopimukset (maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimukset) laajemmiksi **kasvu- ja tuottavuussopimuksiksi** valtion ja suurimpien kaupunkiseutujen välillä. Näissä sopimuksissa asetetaan alueelliset kasvua ja tuottavuutta koskevat tavoitteet ja sovitaan valtion tukitoimista niiden saavuttamiseksi. Kytetään sopimukseen EU-rahoitusta ja muita kannustimia. Samalla varmistetaan, että julkinen valta toimii rakennus alalla vastasyklisesti: korvataan lakkautetun Valtion asuntorahaston rooli uudella mekanismilla. Näin estetään rakentamisen syklisyydestä johtuvia haittoja ja pidetään yllä investointitasoa myös heikkoina aikoina.
- **Innovaatioympäristön kehittäminen:** Luodaan Suomeen entistä otollisempi ympäristö tutkimukselle, tuotekehitykselle ja yrittäjyydelle. Varmistetaan julkisin toimin, että korkeakoulujen ja yritysten yhteistyö on tiivistä ja tutkimustuloksia kaupallistetaan tehokkaasti. Suunnataan lisää resursseja kokeiluihin ja pilotointiin uuden teknologian alalla sekä madalletaan yritysten kynnyksiä investoida uuteen teknologiaan. Huolehditaan myös fyysisistä ja digitaalisista infrainvestoinneista (kuten tietoliikenneyhteydet), jotka luovat perustan uudelle kestäväälle kasvulle.

## Raportin tekoon osallistuneet työryhmät ja työssä kuullut asiantuntijat

Päävastuu tämän raportin tekemisestä on ollut SDP:n taloustyöryhmällä.

Lisäksi mukana seuraavat työryhmät: elinkeino- ja teollisuustyöryhmä, TKI- ja korkeakoulupoliittinen työryhmä, työvoimapula- ja työperäinen maahanmuutto, kaupunkipoliittinen työryhmä, alueiden elinvoima, liikennepolitiikka, kunta- ja aluepolitiittinen työryhmä, kuluttajapoliittinen työryhmä

Työn aikana kuullut asiantuntijat:

- Matti Pohjola, Professor Emeritus Aalto

- Saara Tamminen, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia
- Kaisa Kotakorpi, Taloustieteen professori, Tampereen yliopisto
- Teemu Lyytikäinen, Tutkimusprofessori, VATT
- Sanna Lehtonen, Kuntatalousasioiden johtaja, Kuntaliitto
- Maja Fjaestad, Senior Policy Advisor, European Policy Centre, Associate Professor, Karolinska Institutet, ex-valtiosihteeri Ruotsissa
- Joonas Tuhkuri, taloustieteen apulaisprofessori, Stockholm University
- Otto Kyyrönen, pääekonomisti, SOSTE
- Quentin Parrinello, policy director, EU Tax Observatory
- Toni Juuti, erikoistutkija, Labore / tutkijatohtori, Tampereen yliopisto
- Tuuli Paukkeri, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT)

## **Lisätietoja**

Mikkel Näkkäläjärvi, työryhmän puheenjohtaja

[mikkel.nakkalajarvi@sdp.fi](mailto:mikkel.nakkalajarvi@sdp.fi)

Matti Sadeniemi, työryhmän sihteeri

[matti.sadeniemi@eduskunta.fi](mailto:matti.sadeniemi@eduskunta.fi)

Tommi Heino, työryhmän sihteeri

[tommi.heino@eduskunta.fi](mailto:tommi.heino@eduskunta.fi)

SDP:n ilmiötyöstä yleisesti lisätietoja antaa puolueen poliittisen valmistelun päällikkö Miia Järvi, [etunimi.sukunimi@sdp.fi](mailto:etunimi.sukunimi@sdp.fi)